

Presentació

Un any més, presentem un nou monogràfic amb la premissa d'aprofundir en algun àmbit que requereixi ser abordat des d'una triple dimensió: les polítiques públiques, la perspectiva de gènere i la mirada local. Els Seminaris Ciutats i Persones tenen com a objectiu promoure coneixements des d'una visió analítica i alhora parteixen d'una vocació d'utilitat pràctica i transformadora per a les diverses ciutats i pobles.

La present publicació se centra en la cura, entenent que és una qüestió essencial pel sosteniment de la vida i del sistema econòmic i, en aquest sentit, és un dels pilars fonamentals d'on s'erigeix la nostra societat. Cal tenir en compte que som éssers interdependents i, per tant, aquesta és una dimensió central al llarg del nostre cicle vital. Tanmateix, tal com ha mostrat una gran part de la recerca feminista, la cura s'ha tendit a entendre com una qüestió privada, que no forma part del sistema econòmic i que s'ha d'abordar a les llars i per part de les famílies, essent tradicionalment un treball realitzat per les dones.

Aquest estudi pretén abordar aquesta dimensió amb un caràcter actual, tenint en compte que en anys recents, s'han evidenciat diferents canvis, encara en marxa, que són importants d'analitzar, en tant que han modificat de manera substancial l'organització social de les cures. Aquests han fet que puguem parlar de l'anomenada crisi de les cures per fer referència a la creixent demanda de cures i les evidents dificultats per continuar mantenint la centralitat de la família com a principal proveïdora d'aquestes.

En aquest context, s'ha evidenciat la necessitat d'abordar-les, entre altres, des de les polítiques públiques. Aquestes diverses transformacions, entre altres resultats, han promogut l'externalització dels treballs de cures familiars, sobretot de llarga durada, ja sigui a través de l'accés a serveis o bé per la contractació per part de les pròpies famílies de les treballadores de la llar i de les cures. D'aquesta manera, s'ha generat un nínxol ocupacional feminitzat i racialitzat, generalment caracteritzat per una alta precarietat. Donant-se, sovint, sota condicions informals, promovent i consolidant diferents tipus de desigualtats.

Alhora, en resposta a aquesta situació, ens trobem en un moment on a escala local també s'ha fet patent la necessitat de reconèixer i dignificar el treball de cures, de fer passos cap a la reducció de desigualtats en aquest aspecte, així com d'assenyalar la importància que les administracions, també les locals, se'n responsabilitzin. En aquest sentit, múltiples col·lectius, moviments socials i entitats dedicades a la reivindicació dels drets de les treballadores de la llar i de les cures, han generat la seva pròpia agenda, tot realitzant demandes a les institucions públiques en pro d'unes millores de condicions (tant laborals com de ciutadania) i un reconeixement d'aquest treball. En aquest context, també han sorgit noves polítiques des de les administracions locals.

Així doncs, aquest monogràfic parteix d'un doble objectiu, per una banda, ordenar i analitzar els canvis que s'han donat al voltant de la crisi de les cures, fent èmfasi en la dimensió de provisió d'aquestes, sobretot, de manera remunerada. I, d'altra banda, mostrar algunes de les experiències i propostes que han sorgit des de l'esfera local, tant des dels col·lectius com des dels pobles, ciutats i ens supramunicipals. Seguint aquesta lògica, els tres primers capítols tenen una visió més analítica i un abast més ampli, mentre que la segona part se centra més en les propostes i experiències locals.

El primer capítol, escrit per Sandra Ezquerra Samper, fa una panoràmica sobre l'anomenada crisi de les cures a l'àmbit català, analitzant els canvis demogràfics, socials i polítics que s'han esdevingut els últims vint anys. Mostra els impactes que aquests han tingut per a l'organització social de la cura, especialment la de llarga durada, tenint en compte el paper de les famílies, les

polítiques públiques i el mercat. A partir d'aquesta anàlisi, l'autora reflexiona i analitza, si amb aquestes transformacions finalment ha existit un allunyament de la centralitat de la família en la provisió de cures i, a més, sobre quin paper hi ha tingut el mercat al respecte.

Posterior a aquest marc introductori, ens centrem en la provisió d'aquestes de manera remunerada com a resposta al desbordament de les famílies com a principals proveïdors; ja sigui a partir dels serveis d'atenció o bé de la contractació de treballadores de llar i de les cures. És per això que, al segon capítol, Mireia Roca i Escoda se centra en el sector ocupacional de les cures, enfocat a persones adultes i realitzat a partir dels serveis assistencials. L'autora mostra com en els últims anys ha sigut un sector en expansió, vinculat amb les polítiques públiques d'organització social de la cura. Es fixa, entre d'altres àmbits, en la seva configuració i l'impacte de les polítiques públiques en aquest, la regulació de la formació i com s'ha gestionat aquesta creació d'ocupació. A més, assenyala com és un treball on, malgrat els canvis, les relacions de gènere hi estan molt presents en el que es refereix a com es construeix i es valora. I, finalment, analitza i reflexiona sobre la feminització d'aquests tipus de treballs, la professionalització del sector i el paper de les polítiques públiques com a garantia de generar serveis de qualitat i promoure la igualtat de gènere.

Continuant amb com s'ha abordat la seva provisió en l'àmbit remunerat, el tercer capítol, escrit per Magdalena Díaz Gorfinkiel, realitza una panoràmica actual sobre els principals elements que vulnerabilitzen el treball de llar. Per fer-ho, analitza el desenvolupament d'aquest sector en el marc dels diversos canvis socials que s'han donat en les últimes dècades i la consolidació d'aquest com a resposta de les noves formes d'organització social de la cura. Mostra també les condicions de vulneració legal i assenyala els principals factors que generen desprotecció cap a les treballadores. Finalment, entenent que és una qüestió que s'ha d'abordar des d'una visió transnacional, destaca algunes esferes on cal incidir per avançar en la millora de les condicions del sector.

Seguint amb el sector del de la llar i les cures, però des d'una visió local, el quart capítol escrit per Wendy Raquel Espinosa Sánchez, a partir de la seva

experiència a *Mujeres Pa'lante*, entitat de base formada per dones, migrades i majoritàriament treballadores de la llar i de les cures, fa una anàlisi del sector des del coneixement situat. En aquest sentit, assenyalava l'entrecruament que existeix entre la desprotecció laboral del sector i la llei d'estrangeria. A partir d'aquí, destaca la necessitat de prendre com a subjectes actives a les treballadores a l'hora de realitzar polítiques públiques, fent incís en les seves estratègies locals de resistència, prenent com a exemple l'experiència de la *Taula de defensa dels drets de les treballadores de la llar, la neteja i les cures* de la ciutat de Barcelona. Finalment, mostra una agenda d'actuacions que es poden aplicar des de les institucions locals per tal de reconèixer i dignificar les seves condicions.

Continuant amb la necessitat d'abordar les cures des de l'àmbit local, el cinquè capítol realitzat per Xavier Rubio Cano, mostra un exemple d'experiència en el marc d'una ciutat: la Mesura de Govern de Democratització de la Cura de l'Ajuntament de Barcelona iniciada l'any 2017. Aquesta té per objectiu assolir el reconeixement, la corresponsabilitat i la reducció de les desigualtats en relació a la cura. Per fer-ho realitza una definició de la Mesura i fa una explicació de les seves diferents fases, incloent l'avaluació realitzada fins al moment. Aquesta informació la complementa amb alguns exemples d'accions que ja s'han realitzat i que es desprenen de l'esmentada Mesura. Per últim, detecta algunes dificultats, oportunitats i reptes, encara oberts, sorgits arrel del procés de posada en marxa d'aquesta política pública, amb l'objectiu de reflexionar sobre les actuacions locals que es vulguin desenvolupar en aquest àmbit.

Per tal d'aterrar les polítiques de cures a l'àmbit local, des d'una perspectiva feminista i tenint en compte les diferents realitats, Christel Keller Garganté i Miriam Sol Torelló, al sisè capítol, per un costat, fan un recorregut per les aportacions feministes a les polítiques de cures, incloent-hi les seves limitacions i contradiccions. Per l'altre, analitzen cinc experiències concretes que fan emergir bones pràctiques dins del món local i que, a la vegada, dialoguen amb les perspectives al voltant d'aquestes polítiques de cures. A partir d'aquí, identifiquen els elements que contribueixen a transformar i qüestionar l'organització social actual des del terreny local. Les autores finalment reflexionen sobre la necessitat d'abordar-les des d'una dimensió global i coordinada.

Per tancar aquest volum, es presenta un breu text a mode de síntesi on també es mostren alguns dels reptes per abordar la crisi de les cures des de l'àmbit local, que han sorgit al llarg de la publicació.

Espero que aquest monogràfic serveixi per seguir reflexionant sobre com s'han d'abordar les cures des de les diferents instàncies, i en especial des de l'àmbit local. Com altres edicions, aquesta publicació és fruit d'un procés col·lectiu de gairebé un any, que consta de la generació d'un grup interdisciplinari de persones vinculades amb la temàtica a tractar, de la realització de dos seminaris tancats de preparació i discussió dels continguts que es troben al llarg d'aquest monogràfic i que, a més de la publicació, també es complementa amb una jornada de presentació.

Finalment, agrair el suport de l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona durant les diverses fases del projecte, així com també de l'Ajuntament de Barcelona que ha subvencionat, un any més, el Seminari Ciutats i Persones. Per últim, també donar les gràcies a les autores i a l'autor per tot l'esforç realitzat durant aquest procés, a l'equip de l'ICPS, a les persones que han format part de la línia Ciutats i Persones al llarg d'aquest temps i a les que han aportat el seu granet de sorra perquè el projecte sortís endavant.